

ԿԱՐԵՎ ՎՐԴ. ԾԱՔԱՐՅԱՆ

ՀՈՎՎԱԳԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԲԱՔՎԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻՆ

1969 թվականի հունիսի 7-ից 10 օրերին Նորին Սրբություն Ս. Տ. Վազգեն Ա Վեհափառ Հայրապետը երրորդ անգամը լինելով եռօրյա հովվապետական այցելություն տվեց Բաքվի հայոց թեմին և հավատացյալ ժողովրդին:

Հունիսի 7-ին, շաբաթ օրը, առավոտյան ժամը 12-ին, Վեհափառ Հայրապետը Մայր Աթոռի միաբանության և պաշտոնեության ուղեկցությամբ առաջնորդվեց Երևանի օդանավակայան:

Այստեղ Նրան ճանապարհելու էին եկել նաև Հայկ. ՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պ. Կ. Դալլաբջանև ու տեղակալ պ. Ս. Հովհաննիսյանը:

Այս ուղևորության ժամանակ Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում են վրահայոց թեմի առաջնորդ տ. Կոմիտաս եպս. Տեր-Ստեփանյանը, ս. Գեղարդա վանքի վանահայր տ. Նարեկ վրդ. Ծաքարյանը և Մայր Աթոռի դիվանապետ պ. Հ. Առաքելյանը:

Ժամանում. «Ան—24» օդանավը մոտ մեկ և կես ժամյա խաղաղ ու հանգիստ թռիչքից հետո հասնում է Բաքու: Հայոց եկեղեցու գերագույն պետին ողջունելու համար օդանավակայան էին եկել Ադրբեջանի հայոց թեմի առաջնորդ տ. Հուսիկ եպս. Սանթրոյանը, թեմի քահանա հայրերը, թեմական և

եկեղեցական խորհուրդների պատվարժան անդամներ Ա. Միրզոյանը, Ա. Կարախանյանը, Ն. Աթանեսյանը, մտավորականներ ու հավատացյալ ժողովուրդը: Հայոց Հայրապետին ողջունելու էին եկել նաև Ադրբեջանական ՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր կրոնական գործերի լիազոր պ. Արդուլյա Ախադովն ու տեղակալ պ. Միսեն Խլելովոյը, Բաքվի ռուս համայնքի անունից՝ տ. Պավել ալագ քահանան, մահմեդական համայնքի կողմից և նրա պետի, Օելխուլիսյամի անունից՝ Մուլլա Բյուլբյուլը, Մուֆթին և ուրիշներ:

Բարիգալստյան և ողջույնի ջերմ խոսքերից հետո Վեհափառ Հայրապետը Իր ջրախմբով առաջնորդվում է «Ինտորիստ» հյուրանոցը:

Երեկոյան ժամը 18.30-ին Վեհափառ Հայրապետը «Հրաշափառ»-ի հնչյունների և զանգերի դղանցների ներքո մուտք է գործում Բաքվի հայոց ս. Գրիգոր Լուսավորիչ առաջնորդանիստ եկեղեցին և նախագահում կիրակամտի երեկոյան ժամերգությանը: Թեմակալ առաջնորդ տ. Հուսիկ եպս. Սանթրոյանը, հանուն թեմական և եկեղեցական խորհուրդների ու հայ հավատացյալ ժողովրդի, ողջունում է Հայոց Հայրապետի ջրնորհարեր ներկայությունը և բարի գալուստ մաղթում:

Պատասխան խոսք է ասում Վեհափառ Հայրապետը: Նա բոլորին ողջունում է, բաշխում և Էջմիածնի օրհնությունները: Հայոց Հայրապետը օրհնում է նաև եղբայրական Ադրբեջանը և նրա աշխատասեր ժողովրդին:

Կիրակամտի երեկոյան արարողության ավարտին հավատացյալների բազմությունը աջահամբույրով Վեհափառ Հայրապետին իր սերն ու հարգանքն է հայտնում:

**Հայրապետական հանդիսավոր
ու. պատարագ և քարոզ**

Հունիսի 8-ին, կիրակի օրը, ժամը 11-ին, Բաքվի հայոց ս. Գրիգոր առաջնորդանիստ եկեղեցում հանդիսավոր հայրապետական ս. պատարագ է մատուցվում: Ս. սեղանին սպասարկում են՝ տ. Կոմիտաս և տ. Հուսիկ եպիսկոպոսները, տ. Նարեկ վարդապետն ու տ. Գրիգոր քահանան, սարկավազներ, դպիրներ:

Եկեղեցին լիքն է հավատացյալ բազմությամբ: Հայոց Հայրապետի ս. պատարագին ներկա են նաև բազում ռուս հավատացյալներ: Ստավրոպոլի և Բաքվի թեմի առաջնորդ տ. Հովնան եպիսկոպոսը, իմանալով Հայոց Հայրապետի Բաքու ժամանումը, փութացել էր գալու Ստավրոպոլի թեմից Բաքու՝ ողջունելու Նրան և արժանանալու Ն. Ս. Օծույթյան օրհնությանը:

Ս. պատարագի երգեցողությունը վերնատընից կատարում է եկեղեցու երկսեռ դըպրաց քառաձայն դասը:

«Հայր մեր»-ից առաջ «Ուղիղ եղիցին առօթք իմ, որպէս խունկ առաջի Քո Տէր» բնաբանով քարոզում է պատարագիչ Վեհափառ Հայրապետը. շեշտում հավատացյալի կյանքում աղոթքի և հավատքի անհրաժեշտությունը: Աղոթքը, որպէս խունկի անուշահոտություն, մարտիր և ուղիղ պետք է առ Աստված բարձրանա: Վեհափառ Հայրապետը նշում է, որ ահա՛ այս գիտակցությամբ և այս հավատքով հայ հավատացյալները միշտ հաճախեն ս. եկեղեցի, ուր և միշտ կհնչի ս. աղոթքն ու ս. երգը:

Վեհափառ Հայրապետը Իր քարոզի վերջում օրհնում է նաև Բաքվի հայ հավատացյալ ժողովրդին և որպէս հուշ հայրապետական Իր այցելության ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցուն նվիրում է ս. Էջմիածնից բերած հայկական ոճով արծաթե մի գեղեցիկ սեղանի խաչ:

Վերջում Վեհափառ Հայրապետը սրտագին մաղթանքներ արեց նաև Ադրբեջանի հաւատացյալներին, որպէսզի այն անի, գարգանա խաղաղության, բարօրության և վերելքի մեջ:

**Պաշտոնական ընդունելություն՝ ի պատիվ
Վեհափառ Հայրապետի**

Կիրակի օրը, երեկոյան ժամը 16-ին, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, Բաքվի հայոց թեմական և եկեղեցական համայնքը, առաջնորդ տ. Հուսիկ եպիսկոպոսի գլխավորությամբ, պաշտոնական ընդունելություն է կազմակերպում «Ինտուրիստ» հյուրանոցի ընդունելությունների հարկաբաժնում:

Ընդունելությանը մասնակցում էին շուրջ 100 հրավիրյալներ, այդ թվում նաև՝ կրոնական գործերի լիազոր Արքայա Ախարովն ու իր տեղակալը, ռուս եկեղեցական համայնքի առաջնորդը՝ իր վեց քահանա հայրերով, մահմեդական համայնքից՝ Օեյսուլիալամի ներկայացուցիչն ու իր օգնականները: Ընդունելությանը հրավիրված էին նաև Բաքվի ավետարանական համայնքի ներկայացուցիչները, մտավորականներ և շատ այլ հյուրեր:

Ընդունելության ընթացքին, որն արդեն բացված էր Վեհափառ Հայրապետի աղոթքով, ողջունվի և բարիգալստյան ճառեր են փոխանակվում: Ի մասնավորի Հայոց Հայրապետի ներկայությամբ ողջունում են՝ տ. Հուսիկ եպիսկոպոսը, կրոնական գործերի լիազոր պ. Ա. Ախարովը, Մուֆթին, Տ. Զինչեկյոն՝ ավետարանական համայնքից, Հմայակ Կարախանյանը՝ մտավորականության կողմից, և ուրիշներ: Բաժակ է առաջարկվում հայ, ադրբեջանցի և ռուս ժողովուրդների եղբայրության և բարեկամության կենաց: Վեհափառ Հայրապետը կրկին օրհնում է եղբայր ժողովուրդներին և մաղթում, որ աշխարհում եղբայրությունը ժողովուրդների միջև և խաղաղությունը լինեն հարատև, անխախտ և հավիտյան:

Ընդունելությանը յուրահատուկ փայլ էր տալիս նաև Բաքվի հայ եկեղեցու երգչախմբի երգերն ու մենակատարումները Մարկ Սիմոնյանի գլխավորությամբ: Հաճույքով պետք է նշել, որ այս շնորհալի երգչախումբը առաջին անգամ լինելով ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի երգեց Այ. Հարությունյանի ստեղծագործությունը՝ «Զոն՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետի ծննդյան 60-ամյակին»:

Այս ընդունելությունը, ուր բարեկամության և եղբայրության մթնոլորտ էր ստեղծվել, երկար կննա ներկաների հիշողության մեջ:

Նույն օրը, երեկոյան, Վեհափառ Հայրապետը հյուրանոցի Իր հարկաբաժնում բարեհաճեց պատասխանել Ադրբեջանական հեռագրական գործակալության թղթակցի հարցերին:

Պաշտոնական այցելություններ

Հունիսի 9-ին, երկուշաբթի օրը, առավոտյան Վեհափառ Հայրապետը Իր շքախմբով պաշտոնական այցելություն տվեց Ադրբեջանի Միևհատրների սովետի նախագահ, Նորին Վսեմություն Էնվեր Ն. Ալիխանովին:

Վեհափառ Հայրապետի և պ. վարչապետի միջև տեղի ունեցավ ջերմ, բարեկամական գրույց՝ սրտագին մթնոլորտում: Հայոց Հայրապետը Նորին Վսեմություն Է. Ն. Ալիխանովին հաղորդեց նաև հայ եկեղեցու ողջույնը և Իր օրհնությունը՝ եղբայրական Ադրբեջանին, նրա բարեխնամ կառավարությանը և համայն ժողովրդին:

Ժամը 11-ին Նորին Սրբությունը պաշտոնական այցելությամբ եղավ նաև Անդրկովկասի մահմեդական համայնքի Օեյխուլիսյան Ալիադա Սուլեյմանզադեի մոտ: Ծերունագարդ կրոնապետը Հայոց Հայրապետին ընդունեց իր ընդունարանում՝ ծաղիկներով ու ջերմ ողջույնի խոսքերով: Հայոց Հայրապետին ողջունելու համար այնտեղ էին եկել նաև Օեյխուլիսյանի քարտուղար-օգնական Մուլլա Բյուբյուլը, պուննիների Մուֆթին, գործերի կառավարիչ Հաջի Աբբաս Կուլին և շատ ուրիշներ, ինչպես նաև Ադրբեջանում կրոնական գործերի լիազոր Ա. Սլադոպը: Այցելությանը ներկա էր նաև ռուս համայնքի պետ տ. Հովնան եպիսկոպոսը:

Ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի տրվեց մրգասեղան, և բոլոր ներկաների կողմից արտասանվեցին բարիգալստյան և բարեկամության ջերմ խոսքեր:

Սրտագին մթնոլորտում անցած ընդունելությունը վերջանում է հուշանվերների փոխանակումով:

Վեհափառ Հայրապետը այնուհետև այցելում է Բաքվի ռուսական և Աստվածածին եկեղեցին: Խանդավառ մթնոլորտում Հայոց Հայրապետի ժամանումից առաջ հնչում են եկեղեցու դողանջները և եկեղեցում՝ հաղթական հոգևոր երգեր:

Ահա Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցու մուտքի մոտ դիմավորվում է առաջնորդ տ. Հովնան եպիսկոպոսի, և Աստվածածին եկեղեցու ավագերեց Ա. Դ. Իվանով քահանայի և մյուս քահանա հայրերի կողմից աղ ու հացով, խաչով ու բարիգալստյան ջերմ խոսքերով: Այնուհետև Հայոց Հայրապետը առաջնորդվում է եկեղեցի: Ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի տրվում է հոգևոր ճոխ համերգ:

Հանդիսավոր պահը վերջանում է, և Վեհափառ Հայրապետին հրավիրում են խորանի առաջ՝ օրհնելու ներկա հավատացյալ ժողովուրդին:

Նախ Վեհափառ Հայրապետը ջերմ խոսքեր է ուղղում ներկա հավատացյալներին, որից հետո և Էջմիածին և Իր օրհնությունները բաշխում բոլորին: Օնորհակալության ու երախտագիտության ջերմ խոսք է ասում առաջնորդ Հովնան եպիսկոպոսը, որից հետո էլ սկսվում է հավատացյալների աջահամբույրը: Վեհափառ Հայրապետը և Տիրամոր նկարն է նվիրում եկեղեցուն, իսկ եկեղեցու բոլոր քահանաներին, ինչպես նաև երգեցիկ խմբին՝ և Էջմիածնից բերված խաչիկներ, «Ս. Էջմիածին» կրծքանշաններ և «Ս. Էջմիածին» գունավոր նկարներ:

Ընդունելություն Բաքվի մահմեդական և ռուս համայնքների կողմից՝ ի պատիվ Հայոց Հայրապետի

Հունիսի 9-ին, երկուշաբթի օրը, երեկոյան, Բաքվի մահմեդական և ռուս համայնքները, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, կազմակերպել էին մեծ ընդունելություն, որին ներկա էին, բացի հայ համայնքի ղեկավար ներկայացուցիչներից, Օեյխուլիսյան Ալիադա Սուլեյմանզադեն ու իր հոգևոր շեյխ օգնականները, տ. Հովնան եպիսկոպոսն ու իր ռուս եկեղեցու հոգևոր և աշխարհական ներկայացուցիչները, Բաքվի ավետարանական համայնքի պետ Տ. Ջիմչենկոն և իր գործակիցները և ուրիշներ:

Սեղանը օրհնում են երեք հարանվանական կրոնական համայնքների ղեկավարները: Առաջին բաժակը հոտնկաչա առաջարկվում է օրվա մեծ հյուրի՝ Հայոց Հայրապետի թանկագին կենաց: Օեյխուլիսյանի այս առաջարկին միանում են նաև տ. Հովնան եպիսկոպոսը և ուրիշներ:

Բոլոր ելույթ ունեցողները դրվատանքի ջերմ խոսքերով հանդես են գալիս՝ Վեհափառ Հայրապետին համարելով ժողովուրդների բարեկամության ջատագովի ու խաղաղության պայքարի մեծ մարտիկի: Այս կենացի առթիվ ռուս եկեղեցու համայնքի ներկա երգչախումբը երգում է «Մնոգոյե լետո» («Երկար տարիներ») ռուսերեն հոգեվոր ձոն-մաղթերգը:

Հայոց Հայրապետը Իր շնորհակալության արտաբոխ պատասխան խոսքն է ասում: Ապա նույն ջերմությամբ բաժակներ են առաջարկվում նաև Օեյխուլիսյան Ալիադա Սուլեյմանզադեի և համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսի կենաց:

Ընդունելությունն իրոք որ վերածվում է եղբայրության և բարեկամության սեղանի:

Ընդունելության ավարտին հուշանվերներ են փոխանակվում:

Վերադարձ Մայր Աթոռ

Հունիսի 10-ին, երեքշաբթի օրը, առավոտյան ժամը 12-ին, Վեհափառ Հայրապետը Բաքվի Իր հոտին տված եռօրյա հովիւսպետական այցելությունից խորապես մխիթարված, Իր շքամբով վերադարձավ Մայր Աթոռ:

Նորին Սրբությանը ճանապարհելու համար Բաքվի օդանավակայան էին եկել տ. Հուսիկ եպս. Սանթուրյանն ու թեմական և եկեղեցական խորհուրդների ներկայացուցիչներ, քահանաներ և հավատացյալների բազմությունը: Հայոց Հայրապետին ճանապարհում էին նաև տ. Հովնան եպիսկոպոսն ու իր քահանայից դասը և ռուս հավատացյալ ժողովուրդը:

Հայոց Հայրապետին բարի ճանապարհ մաղթելու էին եկել նաև Ադրբեջանական ՍՍՀ կրոնական գործերի լիազոր Արդուլլա Ախադովն ու իր տեղակալը:

Երևանի օդանավակայանում Վեհափառ

Հայրապետը դիմավորվում է Մայր Աթոռի միաբանության ու պաշտոնեության կողմից:

Հայոց Հայրապետին դիմավորում են նաև ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ Կ. Դալլաքյանը և տեղակալ Ս. Հովհաննիսյանը:

Պետք է նշել, որ հովիւսական նման այցելությունները, տրված մեր ներքին թեմերին, հանդիսանում են պատմական ու հոգևոր նշանակություն ունեցող իրադարձություններ՝ ամրապնդելով միաժամանակ եղբայրական կապը մայր հայրենիքի և եղբայրական մյուս հանրապետությունների մեջ ապրող մեր հավատացյալների ու ժողովուրդների միջև:

Այս ոգով ադրբեջանական և հայ տեղական մամուլը լայնորեն արձագանքեցին Հայոց Հայրապետի այցելությունը Բաքու՝ նշելով այդ առթիվ կազմակերպված հանդիսություններն ու պաշտոնական ընդունելությունները:

